

25 anys després: la 'cara fosca' dels Jocs Olímpics

25 anys després dels Jocs Olímpics, la memòria col·lectiva dels barcelonins (i del conjunt dels catalans) reté un record d'eufòria i d'il·lusió. CRÍTIC parla amb cinc testimonis incòmodes que desmunten la versió oficial i idíl·lica sobre la Barcelona del 92.

Joan Canela

25 anys després dels Jocs Olímpics, la memòria col·lectiva dels barcelonins (i del conjunt dels catalans) reté un record d'eufòria i d'il·lusió. Barcelona es va situar al centre del món, milers de voluntaris es van entusiasmar amb un esdeveniment esportiu històric, va tirar endavant les grans transformacions urbanes pendents de la ciutat, va apujar-se l'autoestima per un èxit organitzatiu i esportiu reconegut arreu del món... i, de retruc, va passar al davant de Madrid en una fita que, encara ara, la capital espanyola no ha aconseguit assolir.

Però aquesta festa col·lectiva també té una 'cara B', la història de la gent, en general de classes treballadores, que, per diferents motius, considera encara avui que va sortir-hi perdent en la radical transformació que va viure Barcelona abans, durant i després dels Jocs. **Els efectes negatius de la 'Marca Barcelona'**, que va viure llavors la seva apoteosi, han marcat d'una manera evident el desenvolupament econòmic i urbanístic posterior de la ciutat. Avui es pot veure l'empremta dels Jocs en fenòmens com la turistificació massiva, la gentrificació de barris sencers, l'encariment descontrolat del preu de l'habitatge o la privatització de serveis públics essencials.

CRÍTIC ha parlat amb cinc testimonis incòmodes per a la versió oficial sobre els Jocs. Des de l'antropòleg Manuel Delgado fins a l'activista independentista Ramon Piqué, passant per la portaveu de les mobilitzacions de les prostitutes de l'època, aporten la visió dels que encara avui pensen que van sortir perdent amb els Jocs Olímpics. No s'acostuma a reflexionar sobre aquells elements negatius que també van acompanyar el 'moment olímpic': negoci de grans empreses multinacionals, especulació urbanística, expulsió de veïns, criminalització del moviment independentista, marginació de les treballadores sexuals o repressió contra els moviments socials contraculturals. Evidentment, no tot va ser negatiu, però és just tornar a escoltar les visions crítiques.

Manuel Delgado: "Els Jocs van ser el projecte de reformar Barcelona per posar-la en venda"

Antropòleg i autor de 'La ciudad mentirosa: fraude y miseria del modelo Barcelona'

"Darrere els Jocs Olímpics hi ha la consecució del somni de Porcioles, que bàsicament és el projecte de Maragall, que és reformar Barcelona per posar-la en venda com a marca i com a producte. I per fer-ho va ser imprescindible l'al·lucinació col·lectiva de fer creure a la gent que érem el centre de l'univers.

La venda de Barcelona com a producte cobejable pels interessos capitalistes es fa embolcallant-la amb una ètica i uns valors. Barcelona no només era la capital olímpica, sinó que era la imatge de la concòrdia, la solidaritat i la pau enfront del drama humà que llavors vivia, a l'altra riba del Mediterrani, Sarajevo, durant la guerra de Bòsnia. La clau de l'èxit d'aquesta venda és que es valoritza l'afegit ètic. Qui pot estar en contra la pau, la sostenibilitat o la solidaritat? És el mateix que a tot arreu però és encara més bonic.

Els grans guanyadors del model són els hotelers i els constructors, amb Procivesa al capdavant, que ha estat l'encarregada de destruir la ciutat de Barcelona.

Els perdedors són els barcelonins que no poden viure a la ciutat i han estat expulsats. El centre ja no és nostre i cada cop més barris van caient. Barcelona ja va deixar de ser popular.

La part més trista és que els qui es postulaven com a alternativa a aquest model han estat els seus hereus. Ara mateix estem vivint una autèntica restauració maragalliana amb les mateixes forces i, en alguns casos, les mateixes persones”.

Maria Favà: “Barcelona sempre ha funcionat a cop de projectes com els Jocs o el Fòrum”

Periodista al diari ‘Avui’ i a la revista ‘Carrer’ i activista veïnal de la FAVB

“Jo era molt crítica amb els Jocs ja aleshores. A l'època vaig col·laborar amb un llibre col·lectiu molt crític, sobretot per l'expulsió d'un nucli veïnal del barri del Poblenou de Barcelona, passada l'avinguda d'Icària, a l'entorn d'on van posar la ‘Vila Olímpica’. Era gent molt humil, rellogada, la majoria gent gran que van ser dispersats per diferents barris, totalment desubicats i desarrelats.

Aquesta crítica ens va costar cara i, per exemple, l'Associació de Veïns del Poblenou vam perdre la subvenció que teníem precisament pel fet d'oposar-nos als Jocs. Sempre recordaré el dient-me que «davant la llibertat d'expressió, hi havia la llibertat de subvenció».

25 anys després, però, també he valorat altres aspectes positius, ja que la ciutat sense els Jocs mai hauria tret el tren de la costa ni recuperat les platges que avui en dia són el gran pulmó de Barcelona. Com ho va fer és menys important, ja que Barcelona sempre ha funcionat a cop de projectes així, com, per exemple, les exposicions universals o el Fòrum de les Cultures, que va aconseguir rematar l'obra de les Olimpíades en urbanitzar l'última part que quedava enganxada al Besòs”.

Ramon Piqué: “Per mi, els Jocs estan vinculats a les tortures que vaig patir de la Guàrdia Civil”

Militant independentista detingut i torturat durant l'anomenada ‘operació Garzón’

“Per a mi, els Jocs sempre estaran vinculats a una de les experiències més dures que he viscut, que va ser la detenció i tortura per part de la Guàrdia Civil. Més enllà d'això, haig de fer un esforç de racionalitat per intentar entendre, no pas acceptar, que aquell esdeveniment fos una expressió col·lectiva d'il·lusió per a una part de la població del nostre país. Quan sento o llegeixo titulars de les versions oficials, àmpliament acceptades per molts mitjans, que maximitzen aquells fets, crec que, 25 anys després, toca començar a fer una lectura crítica del que van significar. Hi va haver moltes

persones, més de les que sovint se suposa, a les quals els Jocs Olímpics no els van fer ni fred i calor, i, en canvi, van patir-ne les conseqüències que posteriorment se'n derivarien.

Ja llavors un sector de l'esquerra independentista vam oposar-nos a aquells jocs perquè enteníem que responien a un esquema polític, el de les autonomies, que diluïa la identitat del nostre país. I també un esquema econòmic basat en l'aprofundiment d'una economia especulativa, principalment a Barcelona, que viuria grans transformacions urbanístiques que implicarien l'expulsió de població treballadora dels barris més afectats, com va ser el cas del Poblenou.

D'altra banda, qüestionàvem els Jocs com a model esportiu en tant que se sustentaven, i se sustenten, en els valors més competitiu, esdevenint un producte de mercaderia, allunyat de la pràctica esportiva participativa i popular. Vam denunciar que Barcelona 92 era principalment un esdeveniment econòmic que beneficiava sobretot els sectors de l'oligarquia política i econòmica”.

Blanca Fernández: “Volien portar les prostitutes a un descampat a Can Tunis”

Impulsora de les protestes de les treballadores sexuals contra l'expulsió del Raval

“L'any 1987 van remodelar les Drassanes, després el carrer Tàpies i després Sant Oleguer, i de cada lloc ens anaven expulsant a poc a poc. Al final, totes les prostitutes vam quedar relegades i amuntegades al carrer Robadors. I llavors, el 1992, van anunciar que també ens feien fora d'allà i que ens enviaven a un descampat a la Zona Franca, prop de Can Tunis. Un lloc desolat, sense arbres ni bancs on seure, on estàvem exposades a ser robades, agredides o violades. Llavors vam dir que no. Que allà no hi aniríem.

Vaig anar a parlar amb una monja amiga meva perquè ens ajudés a organitzar-nos i vam estar un mes sencer mobilitzant-nos i protestant al carrer. Vam recollir signatures de veïns, de comerciants, de clients... Vam parlar amb la premsa i vam aconseguir molt de ressò, fins i tot internacional, però també vam partir el boicot d'alguns mitjans com TVE, que va negar-se a cobrir les nostres protestes amb l'excusa que tenien tots els periodistes ocupats.

Després vam començar a negociar amb l'Ajuntament de Barcelona gràcies a la mediació del Síndic de Greuges. Per part de l'Ajuntament havia de venir Xavier Casas, llavors tinent d'alcalde, un marrec ('niñato') insuportable que va negar-se a parlar amb nosaltres i ho va derivar en la seva secretària.

Vam assabentar-nos que la Guàrdia Urbana estava tancant dos 'meublés' i vam anar a veure si tenien ordre judicial. No la tenien, així que vam aturar el tancament i els vam fer fora. Van tancar tots els bars on nosaltres treballàvem, però no van aconseguir fer-nos fora. Ens vam quedar al carrer, però al barri. Ara es queixen que hi ha prostitució al carrer, però sempre s'obliden de dir que van ser ells qui ens hi van posar”.

Joni D.: “L'expulsió de la contracultura del centre va ser la gran batalla de la Barcelona postfranquista”

'Punk' i activista contracultural

“Fins al 1985 a Barcelona encara sobreviuen les restes contraculturals del 76-77. Tenien ja noves maneres de fer, com les que van sorgir amb la cultura 'punk'. Gaudíem de la Rambla, que encara era

nostra, teníem molts 'garitos' pel centre, vivíem en comunes al centre de la ciutat en pisos grans i en mal estat, però que eren molt barats... El que avui és el Born, el Raval i el Gòtic i que llavors era simplement «el centre», encara eren barris malvistos i maltractats, amb menys servei de neteja i amb rates al carrer. Molta gent els evitava i, per això, allà es concentrava tota la 'moguda' contracultural. Nosaltres vivíem al carrer, ens hi passàvem tot el dia i hi passaven coses que ara són inimaginables.

A partir del 1986, quan s'aprova la candidatura olímpica, veiem que comença un canvi que no té marxa enrere. Comencen a aparèixer cada cop més bandes neonazis i hi ha agressions i baralles. Creix la pressió policial i judicial, els mitjans de comunicació són més virulents, l'Ajuntament de Barcelona comença a tancar tots els nostres bars, es pressiona els propietaris perquè a nosaltres no ens lloguin locals, etc. Tot això no pot ser casualitat: és tot de cop i de manera coordinada.

Aquesta va ser la darrera gran batalla de la Barcelona postfranquista. Va acabar amb les pujades de preus dels pisos, a mesura que anaven «higienitzant» els barris, que fa que ens expulsin del centre. Després, els moviments van haver de pujar fins als barris de Gràcia i Vallcarca en forma d'ocupacions i va començar una nova fase que als anys noranta va prendre molta força. Però, veient-ho en perspectiva, el cert és que la batalla del centre la vam perdre”.